

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1936 kl. 11 f. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner
om ändrade bestämmelser rörande mandattiden för riksdagens andra kammare.*

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 172 i första kammaren av herr *Bagge m. fl.* samt nr 514 i andra kammaren av herrar *Anderson* i Norrköping och *Björck* i Kristianstad hemställas, »att riksdagen för sin del ville såsom vilande grundlagsändring besluta att de nu gällande stadgandena om fast mandattid för andra kammaren med ordinarie nyval i september måtte upphävas och ersättas med ett stadgande om rörliga mandatperioder samt

att riksdagen i anslutning därtill ville besluta följande ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen:

Regeringsformen.

§ 109.

Lagtima början

Urtima infaller

Har riksdagen för det nya statsregleringsårets inträdande icke fullständigt utgiftsstaten reglerat eller ny bevilning sig åtagit, gälla dock de beslut i avseende på det nya statsregleringsårets riksstat, som redan fattats, såvitt en ny riksdag vid den slutgiltiga fastställelsen av riksstaten icke annorlunda beslutar. I övriga delar äger intill den slutgiltiga fastställelsen av den nya riksstaten den förra riksstaten tillämpning, dock att Konungen under denna tid ej äger utanordna anslag eller upptaga bevilningar, som uttryckligen skolat upphöra med det gamla statsregleringsåret.

Riksdagsordningen.

§ 13.

Andra fyra år. Utgår perioden före juni månads början, medan lagtima riksdag är samlad, skall den förlängas till dess den lagtima riksdagen avslutats, dock ej längre än att det nya valet äger rum senast den 30 juni.

'Räknade skatt' utgår.

§ 15.

1. I varje valkrets väljes efter folkmängden vid början av året före valet en riksdagsman folkmängd.
2. För riksdagsmän.
3. Därest stadgat.
4. Det antal riksdagsmän, varje valkrets enligt ovan angivna grunder äger utse, fastställs vid varje nytt års början av Konungen.

§ 17.

1. Ordinarie val av riksdagsmän i andra kammaren förrättas med det i § 13 nämnda undantaget tidigast på den fyrtiofemte och senast på trettiofemte dagen före periodens utgång.

2. I fall av upplösning av kammaren räknas den nya perioden från och med den dag, då valet äger rum, eller, om valet pågår flera dagar, från och med den sista av dessa.

3. Avgår tiden.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen I: 172.

Enligt §§ 6 och 13 riksdagsordningen väljas ledamöterna av riksdagens första och andra kammare för en tid av åtta respektive fyra år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under vilket valet skett. Valet gäller således alla under denna mandattid — i utländsk rätt ofta betecknad som legislaturperiod — inträffande riksdagar. Konungen äger emellertid upplösa kamrarna genom förordnande om nya val till den ena eller båda av dem. Då sådant förordnande givits utslöcknar riksdagsmandatet omedelbart och nyval sker för den tid, som återstår av perioden.

Förslag om ändring av denna bestämmelse, att mandatperioden löper oberoende av under densamma förekommande val efter kammarupplösning, hava väckts 1930 och 1934. Vid båda dessa tillfällen har utskottet avstyrkt och riksdagen avslagit de framförda förslagen.

I sitt utlåtande vid 1930 års riksdag (nr 20) anförde utskottet bland annat, att de erfarenheter, som gjorts av den föreslagna anordningen i främmande länder, icke talade för dess införande i Sverige; i flera stater, där ny legislaturperiod började löpa efter upplösningsval, hade blivit regel, att de folkvalda kamrarna upplöstes före den ordinarie valperiodens utgång. Den utsträckta användning av upplösningsinstitutet, som kunde väntas bli en följd av den påyrkade reformen, vore över huvud icke värd att eftersträva. Utskottet framhöll vidare, att partistriderna vid nyval efter upplösning i regel koncentrerades kring viss eller vissa speciella frågor, och att dessa val därför icke med säkerhet kunde giva så allsidiga uttryck för den allmänna opinionen som i ordinarie ordning företagna val. Härtill kom slut-

ligen påpekandet att den i vårt land genomförda, enligt utskottets mening förmånliga ordningen, enligt vilken landstingsmannaval och vissa andra kommunala val skola hållas omväxlande med andrakammarval vart fjärde år, genom den föreslagna reformen skulle rubbas.

Det motionsvis framförda förslaget 1934 avsåg att nyval till andra kam-maren efter upplösning under sista året av mandatperioden icke skulle gälla endast till årets slut utan till slutet av nästa fyraårsperiod. Utskottet fram-höll att jämväl detta förslag drabbades i viss omfattning av samma invänd-ningar som riktats mot 1930 års förslag i ämnet. Vidare anförde utskottet, att efter budgetårets omläggning en upplösning av en sittande lagtima riks-dag i samband med förordnande av nya val svårigen läte sig göra före bud-getens slutbehandling i riksdagen, då det egentliga riksdagsarbetet emellertid till väsentliga delar redan vore slutfört. Att underlätta upplösningsinstitutets begagnande under den korta mellantid som återstode till de ordinarie kam-marvalen i september månad ansåg utskottet icke tillrådligt.

Sedermera har efter Kungl. Maj:ts förordnande utredning beträffande, bland annat, denna fråga verkställt av sakkunnig, docenten, numera pro-fessoren, Herbert Tingsten, som den 1 juni 1935 avgivit betänkande (Statens offentliga utredningar 1935: 21). Den sakkunnige har därvid avstyrkt in-förande av nya bestämmelser i angivet hänseende.

De skäl, som sålunda förut anförts mot införande av rörliga mandat-perioder, gälla även det i nu förevarande motioner framförda förslaget. Mo-tionärerna hava bland annat föreslagit ändring i § 109 regeringsformen avseende att, vid kammarupplösning under lagtima riksdag före rikssta-tens fastställande, av riksdagen fattade beslut i avseende å den nya riksstaten skulle bliva gällande. Då riksdagen härvid väl kunnat besluta utgifter, men täckning för desamma icke plägar anvisas förrän i samband med rikssta-tens fastställande, skulle en dylik bestämmelse helt förrycka statsregle-ringen och knappast kunna komma att tillämpas. Utskottet kan för övrigt härutinnan hänvisa till den år 1919 tillsatta budgetårskommitténs utred-ning beträffande detta spörsmål. Ifrågavarande kommitté anförde sålunda beträffande den av kommittén föreslagna och sedermera antagna lydelsen av § 109 regeringsformen, bland annat: »Vad åter angår den reella inne-börden av stadgandets föreskrift, att den gamla statsregleringen och bevill-ningen skola fortfara, intill dess ny statsreglering och bevillning antagits, har kommittén även haft under omprövning tanken att ersätta detta stad-gande med ett annat, som skulle avse, att de av riksdagen redan före budget-årets ingång fattade besluten skola träda i tillämpning, medan i övrigt den gamla riksstaten skulle gälla. Härav skulle emellertid följa, att äldre och nyare beslut om statsreglering och bevillning, tillkomna under olika förut-sättningar och avseende olika tider, samtidigt skulle tillämpas vid sidan av varandra. Enligt kommitténs uppfattning skulle detta emellertid dels givet-vis förrycka statsregleringens enhet, dels lätt giva anledning till osäkerhet

i förvaltningen. Ur redovisningssynpunkt är det tvivelsutan ock avsevärt fördelaktigare, att den gamla riksstaten med dess titlar följas, intill dess den nya riksstaten blivit fastställd.»

Nu gällande bestämmelse i berörda § 109 regeringsformen infördes år 1921, och några nya skäl för det framförda förslaget i denna del, som sålunda förut varit under överbäggande och förkastats, hava icke av motionärerna åberopats. Utskottet kan ej heller finna att några bärande skäl tala för den av motionärerna föreslagna ändringen i §§ 13 och 17 riksdagsordningen. varigenom även dagen för ordinarie nyval helt skulle bliva beroende av tillfälligheter.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 mars 1936.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: Herrar *Reuterskiöld, Hallén, Strömberg**, *Sandegård, Källman, Carl Lindmark**, *Rydberg, John Björck, Hagström, Nils Andersson, Carlström, Borg, Pehrsson* i Göteborg, *Persson* i Trängen, *Olsson* i Mora*, *Vougt, Ewald Lindmark, Björck* i Kristianstad*, *Svensson* i Landskrona samt *Nilsson* i Göteborg.

*) Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

- 1) av herrar *Sandegård* och *Vougt*;
- 2) av herrar *Hagström, Carlström* och *Ewald Lindmark*;
- 3) av herrar *Pehrsson* i Göteborg och *Björck* i Kristianstad, som inom utskottet yrkat bifall i princip till motionerna.